

Technologinis teisingumas

 Žingsnis: 2. Pasirink problemą!

 Trukmė: 1 val.

 Reikalinga erdvė ir priemonės:

- Patalpa, leidžianti sėdėti ratu, pritaikoma teatriniais pasirodymams ir darbui mažose grupėse;
- Technologinio teisingumo užduoties lapas.

 Metodo aprašymas

Šis metodas – tai vaidmenų žaidimas, padėsiantis atskleisti įvairius technologinio teisingumo aspektus.

1. Padalykite dalyvius į grupes po 3-5 žmones. Duokite kiekvienai grupei po vieną iš prieduose pateiktų trijų technologinio teisingumo aspektų.
2. Paprašykite grupių perskaityti tekstus ir įsivaizduoti, kaip jiems pateikti technologinio teisingumo aspektai daro poveikį viso pasaulio žmonių gyvenimui. Paprašykite jų paruošti ir suvaidinti vieną iš įsivaizduojamų scenarijų.
3. Po visų pasirodymų supažindinkite dalyvius su technologinio teisingumo sąvoka (4 priedo dalis) ir aptarkite jos ir suvaidintų situacijų ryšį.
4. Aptarkite veiklos eigą ir rezultatus. Klausimai diskusijai:
  - Ar jums patinka *technologinio teisingumo* idėja? Kodėl?
  - Kaip manote, ar įmanoma pasiekti, kad visi žmonės turėtų vienodas galimybes naudotis technologijomis?
  - Spėjama, kad apie 2023 metus prieiga prie interneto taps viena iš pagrindinių žmogaus teisių. Kaip tai susiję su technologiniu teisingumu?
  - Kaip manote, kodėl technologiniai atradimai ir tyrimai daugiausia atliekami pasaulio Šiaurėje (angl. Global North)? Pasistenkite įvardyti kuo daugiau priežasčių. (Ne, žmonės iš Šiaurės nėra iš prigimties protingesni už kitus!).
  - Pamėginkite surasti technologinių atradimų pavyzdžių, kurie atsirado pasaulio Pietuose (angl. Global South). Labai svarbu nežvelgti į šią pasaulio dalį kaip į *skurdžią, neišsimokslusią, nesivystančią*.
  - Kaip jaučiatės po užsiėmimo ir ko naujo išmokote?
  - Kaip sekėsi įsivaizduoti aptariamąs problemas realiame gyvenime? Kokias patirtis, prisiminimus tam naudojote?
  - Jei šios problemos daro įtaką žmonių gyvenimui, ar gali būti atvirkščiai? Kaip gali žmonės daryti įtaką problemai?

1 dalis: Nelygios galimybės naudotis esamomis technologijomis

Milijardai žmonių visame pasaulyje vis dar neturi galimybės naudotis technologijomis, kurios galėtų padėti patenkinti jų pagrindinius poreikius. Puikus pavyzdys – energijos paskirstymas. 1,2 milijardo žmonių visame pasaulyje vis dar neturi elektros, nors egzistuoja technologijos, žinios ir būdai tą užtikrinti.

Tradiciškai prieinamumo prie energijos didinimas suprantamas kaip namų ūkių prijungimas prie elektros šaltinio. Toks būdas dažnai aplenkia žmones, kurie gyvena nuošaliuose kaimiškuose vietovėse ir kurių prijungimas prie elektros šaltinio nėra prioritetas, o kartais to padaryti tiesiog neįmanoma. Tai reiškia, kad šimtam milijonų žmonių prisijungti prie elektros energijos šaltinio bus taip pat sunku kaip ir prieš dešimtmečius.

2 dalis: Inovacijos, kurios ignoruoja skurdą

2010 metais 1 trilijonas dolerių buvo investuotas į technologijų plėtrą. Ši investicija daugiausia buvo orientuota į Šiaurės šalis ir greičiausia buvo nulemta rinkos dėsniais, o ne globalių prioritetų. Vienas iš pavyzdžių – sveikatos tyrimai. Tik 10% pasaulyje išleidžiamų pinigų sveikatos tyrimams yra skirti 90% šios planetos gyventojų. Tai vadinamoji 10/90 spraga. Gera žinia ta, kad Pietų šalys didina tyrimų skaičių, ir plėtra auga, nors nacionaliniais mastais inovacijų ir tyrimų pajėgumai dar turi būti stiprinami. Jei to nebūtų, Pietūs turėtų perkelti technologijas ir patirtį iš Šiaurės, kas didintų Pietuose esančių šalių priklausomumą nuo išorinių veikėjų žinių ir pajėgumų, o tai gali kelti pavojų vietos bendruomenėms.

3 dalis: Netvarus technologijų naudojimas

Technologijų naudojimas gali turėti teigiamą ir neigiamą poveikį mums, kitiems žmonėms ir, žinoma, ateities kartoms. Tie, kurie gamina ir naudoja technologinius prietaisus, ne visada įvertina tikrąją to kainą. Puikus pavyzdys – klimato kaita, kuriai itin didelę įtaką daro iškastinį kurą naudojančių technologijų taikymas tose šalyse, kuriose ypač išplėtota pramonė. Deja, dažniausiai nuo klimato kaitos kenčia skurdžiausios pasaulio šalys, kurios net neturi galimybių naudotis tomis pačiomis technologijomis. Šiems žmonėms, taip pat ir ateities kartoms teks taikytis prie technologijų, kuriomis mes naudojames, daromo poveikio aplinkai. Taip pat technologijų naudojimas gali sukelti daugybę neigiamų padarinių ne tik tokiu globaliu, bet ir vietos lygiu.

4 dalis: Technologinio teisingumo sąvoka

Pasaulis, kuriame egzistuoja technologinis teisingumas, atrodytų taip:

- Visi žmonės turi galimybę naudotis technologijomis, kurios būtinos jų gyvenimui;
- Technologinių inovacijų kūrimo ir plėtros pagrindinis tikslas – spręsti didžiuosius globalius iššūkius: kovoti su skurdu ir užtikrinti darnią ateitį kiekvienam šios žemės gyventojui.

¹² Šaltinis: <http://infohub.practicalaction.org/oknowledge/handle/11283/556995>